

ПОПУЛЯРНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНІХ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

A Розкрито популярність як мету і результат творчого самовираження музично-педагогічних працівників у професійній сфері. Зазначено, що популярність є здатністю музично-педагогічних працівників розкривати й реалізовувати творчий потенціал на високому рівні, бути визнаними і затребуваними в суспільстві. Показано, що завдяки популярній музиці в Китаї змінюються освітні орієнтири в підготовці музично-педагогічних працівників. Удосконалюється зміст методики викладання популярної музики, до якої віднесено естрадну музику, народний спів. Оновлюються навчальні програми з методики викладання вокалу. Запропоновано використовувати інноваційні методи і форми підготовки музично-педагогічних працівників. Особливої уваги привертає особистість педагога, який постійно має підвищувати вокальну майстерність і професійний саморозвиток у мистецькій галузі музичного напрямку.

Ключові слова: музичне мистецтво; популярність; музиканти; співаки; викладацька діяльність; творче самовираження особистості; естрадна музика; народний спів; групова робота; оновлення навчальної програми

S **Luo Yuanwen. Popularity as a component of creative self-expression of future music and pedagogical staff.**

The article reveals the popularity as a goal and result of creative self-expression of music and pedagogical staff in the professional sphere. Popularity is the ability of music and pedagogical staff to discover and realize their creative potential at a high level, to be recognized and demanded in society.

The current article forms an idea of popularity as a personal and professional quality of music and pedagogical staff, to introduce it to the components of creative self-expression of music and pedagogical staff, to discover the factors influencing the popularity of music and pedagogical staff in higher education.

The creative self-expression of music and pedagogical staff is a professional desire to show the full potential of creative talents and have fans. The phenomenon of creative self-expression of the individual reflects the passion for the chosen cause, is a source of inspiration and a mechanism for avoiding negative emotions and professional burnout. The creative self-expression of a person involves his interests, temperament, purposefulness, and motives for achieving the highest and most beautiful.

It is shown that thanks to popular music in China, educational guidelines in the training of music and pedagogical staffs are changing. The content of the methods of teaching popular music, which includes pop music and folk singing, is being improved. Curricula on vocal teaching methods are being updated. It is proposed to use innovative methods and forms of training music and pedagogical staff.

Particular attention is drawn to the personality of the teacher, who must constantly improve vocal skills and professional self-development in the artistic field of music. It is proved that the popularity of music-pedagogical staff will increase if they have a high level of creative self-expression in the music-pedagogical sphere of professional activity.

Key words: musical art; popularity; musicians; singers; teaching activity; creative self-expression of personality; pop-music; folk singing; group work; curriculum update

Ло Юаньвень, здобувач (аспірант) кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна; викладач кафедри поп-музики, Чжецзянська музична консерваторія, Китай

Lo Yuanwen, Postgraduate student of the Department of Education and Innovative Pedagogy, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine; Lecturer, Department of Pop Music, Zhejiang Conservatory of Music, China

E-mail: 576735765@qq.com

Актуальність проблеми. В умовах державної ініціативи КНР «Один пояс – один шлях» актуальним є розвиток особистості, її талантів, творчих здатностей. Одним із ключових стратегій зазначеної ініціативи є співробітництво між країнами, підтримка нововведень у різних сферах і галузях, інвестування різних проєктів, у тому числі й освітніх. Підтримка обдарованих і талановитих музично-педагогічних працівників, створення умов для їхнього творчого самовираження не є виключенням таких ініціатив. Популярність особистості є не лише особистісним набуттям відповідного високого рівня професіоналізму, але й цінністю тієї країни, де вона проживає. Так, у Китаї популярним є співак Лю Хуань, який став відомим ще в 1985 році завдяки тому, що він переміг у пісенно-

му конкурсі університетів столиці. Співав талановито та ще й англійською та французькою мовами. У 2008 році на церемонії, присвяченій відкриттю пекінської Олімпіади, заспівав пісню «Я і ти» із знаменитою британською співачкою Сарою Брайтман. Схвальним є те, що відомий співак полюбляє викладацьку діяльність, у ході якої передає учням досвід набуття популярності й творчого самовизначення [5].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дотичними до змісту дослідження є питання, що стосуються розвитку сучасного китайського народного співу з точки зору естетики (Ван Чао) [1], розгляду змін, що відбулися в стилі співу китайської поп-пісні (Ван Ючжі) [2], оновлення методики викладання популярної вокальної музики за

допомогою технології звукозапису (Гао Ян) [3], вивчення особливостей змішаного голосу та його застосування в популярному співі (Лю Хунцзи) [4], оптимізації методів викладання популярної вокальної музики (Цю Цзіньцзін, Ю Дунся) [7; 8].

Як свідчать результати аналізу наукових праць зазначених вище авторів і власного педагогічного досвіду роботи в музичній консерваторії Чжецзян провінції Цзянсу КНР, недостатньо приділяється уваги формуванню популярності як особистісно-професійної якості музично-педагогічних працівників.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Результати аналізу дозволили окреслити невирішену частину загальної проблеми: популярність музично-педагогічних працівників буде підвищуватися, якщо вони будуть мати високий рівень сформованості творчого самовираження в музично-педагогічній сфері професійної діяльності.

Мета статті: сформулювати уяву про популярність як особистісно-професійну якість фахівців музично-педагогічній сфері, ввести її до складників творчого самовираження музично-педагогічних працівників, з'ясувати чинники, що впливають на формування популярності музично-педагогічних працівників в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Викладення основного матеріалу. Термін «популярність» означає високий рівень затребуваності людини, його смислове наповнення доповнює термін «знаменитість», що характеризує таку людину, котра відома в певних сферах діяльності та має шанувальників, прихильників, прибічників.

У Новому тлумачному словникові української мови (2008) термін «популярний» означає «нескладний змістом і формою викладу, легкий для розуміння, зрозумілий, доступний, дохідливий; який став загальновідомим, здобув загальне визнання, схвалення, широковідомий, широкославний, загально визнаний, поширений» [6, с. 801].

Популярність, зазвичай, триває невеликий проміжок часу, а потім її змінює професійне вигорання й ігнорування попередніх досягнень людини.

Популярність як особистісно-професійна якість нерідко нам уявляється тоді, коли йдеться про талановитих музикантів і співаків. У нашому розумінні популярність як особистісно-професійна якість є складником творчого самовираження музично-педагогічних працівників. Творче самовираження музично-педагогічних працівників є професійним бажанням виявити максимально повно творчі таланти та мати прихильників. Феномен творчого самовираження особистості відображає захопленість обраною справою, є джерелом натхнення і механізмом уникнення негативних емоцій і професійного вигорання. У творчому самовираженні людини задіяні, перш за все, її інтереси, темперамент, цілеспрямованість, мотиви досягнення вищого й красивого.

Популярність як складник творчого самовираження майбутніх музично-педагогічних працівників, безумовно, формується в процесі оволодіння популярною музикою. Популярна та загальнодоступна музика сформувалася в англійських країнах Заходу, нею захоплюється молодь. За ознаками виконання її зміст охоплює жанри та стилі, напрями масового музикування в різних країнах не лише Заходу (КНР, США, Японія). Як відомо, така музика популяризується на міжнародних конкурсах і фестивалях, серед яких зірковими й популярними вважаються Євроконкурс, Премія «Греммі», Таврійські ігри (міжнародний музичний фестиваль), UnderHill music festival (фестиваль електронної та поп-музики).

Стосовно Китаю зазначимо, що в 1980-х роках поп-музика пройшла три етапи, котрі названі як «наслідування», «місцевість» та «злиття». Поп-співаки поєднували традиційні вимоги китайської культури та адаптувалися до постійно мінливої музики. Зміни відбувалися в художній обробці пісень, включаючи спосіб співу та вокалізацію. На етапі наслідування в Гуанчжоу розвивалася група естрадних співаків, що наслідували Гонконг та Тайвань, які не тільки імітували манеру співу, а й наслідували оркестровку гурту. Характеристика стилю співу є привабливою, а захоплення природним звучанням людського голосу викликає почуття автентичності та феєрверку. Це стало привабливим співом і музикою для слухачів материка, які пережили модельні драми та революційні пісні.

Місцевий етап – це спроба локалізувати речі на етапі, що імітує. Материкова поп-музика – це вдала спроба знайти свій власний персоналізований голос, а голоси та художнє вираження виконавців перегукуються з потребами та інтересами китайських громадян. У цей час материкова поп-музика почала звільнятися від стадії пасивного наслідування і поступово дозрівала.

Етап інтеграції передбачає інтеграцію європейських та американських стилів поп-музики, таких як ритм-енд-блюз, кантрі, реггі, латиноамериканка та хіп-хоп із китайською поп-музикою. Процес розвитку китайської сучасної поп-музики протягом багатьох років відбувався завдяки розвитку музичного стилю та художньої обробки, методів співу та безперервного дослідження китайського стилю в естетиці [1].

Наголосимо, що в Китаї музично-педагогічні працівники активно захоплюються поп-музикою. Як відзначає Ван Ючжі [2], нині спів популярної китайської музики швидко розвивається. Цьому сприяла інтеграція національного музичного мистецтва з міжнародною популярною музикою. Водночас захоплення молодими людьми поп-музикою у широкому масштабі вплинуло на співочі навички популярних співаків. Характерним є те, що завдяки такій модній течії не лише збагачуються навички співу популярної музики, але й формуються змішані звукові навички музично-педагогічних працівників. Кожен змішаний звук має свою власну цінність, а кожен співак має свій

власний тип змішаного звучання. Цілком погоджуємося з автором статті в тому, що навчатися змішаному співочому звуку потрібно довготривалий час. Музично-педагогічним працівникам потрібно навчитися розрізняти звукову позицію та різні типи змішаних звуків, які формують м'язову пам'ять фахівця. Зазначені фахівці мають бути мотивовані до популярної музики, знати властивості та особливості власного голосу, розкривати максимально повно музичні й педагогічні здатності. У контексті творчого самовираження фахівців музично-педагогічної сфери зазначимо про те, що поп-музика розширює межі їхньої професійної самореалізації, активізує здатність до популярності як набути визнання їхнього таланту публікою.

У зв'язку з цим, як вважає Ван Чао [там само], необхідно враховувати сучасний зміст і тенденції популярного музичного мистецтва, індивідуальні особливості виконавців, зокрема темперамент, здатності, особистісні якості. Вкрай необхідно підвищувати естетичну привабливість поп-музики, посилювати дослідження цього феномену, його впливу на формування популярності музично-педагогічних працівників. Цитований учений приєднується до думки попередників у тому, що розвиток сучасного китайського естрадного співу з естетичної точки зору пов'язаний із прогресом часу та спадщиною музики. Увагу привертає те, що популярність забезпечується якісною підготовкою музично-педагогічних працівників до виступів на конкурсах і фестивалях як регіональних, так і міжнародних.

У науковій праці викладача Школи популярної музики Нанкінського університету мистецтв Цю Цзіньцзін [7] зазначено про те, що існує суперечність між тим, що популярна музика в КНР набуває нових обертів зацікавленості й затребуваності та відсутністю системи підготовки музично-педагогічних працівників до формування популярності як особистісної здатності. Щоб краще задовольнити запит суспільства на співочі таланти та подальше сприяння здоровому розвитку світу естрадної музики, необхідно враховувати естетичні смаки шанувальників і впроваджувати інноваційні методики викладання естрадного вокального співу. Автор цитованої статті пропонує стратегію оптимізації процесу навчання вокальної музики задля популяризації кращих музичних творів вітчизняних і зарубіжних митців. У межах дослідження доцільними є такі позиції науковця Цю Цзіньцзін, як-от:

1. Удосконалення навичок естрадного співу. На жаль, деякі спеціальності поп-вокалу не відображають природні звуки у співі, що призводить до поганій плавності вокального виконання, що впливає на естетичне сприйняття всього популярного музичного твору та не в повній мірі відображає характеристики популярної музики. Майбутні виконавці популярної музики нерідко звикли використовувати метод високочастотного співу для роботи з партією середнього басу. Однак не доцільно покладатися виключно на природний тембр і висоту звуку, оскільки не

можна отримати очікуваний ефект співу, якщо створювати звук без змін кольору та виразності.

2. Застосування вокальних тренувальних вправ. Спосіб практики вокалізації різноманітний і немає фіксації. Контроль за ходом практики вокалізації повинен бути спочатку легким, потім складним, від неглибокого до глибокого, а інтенсивність у тривалому тоні повинна бути послідовною. Незалежно від ступеня складності, викладачам необхідно вносити відповідні корективи на відповідному етапі навчання та розширити навчання на основі оригінальної вокалізації.

3. Оновлення навчальної програми співу. Для оновлення навчальної програми співу необхідно визначити цінність вокалу учнів і роль викладачів, котрі забезпечують якість вокальної підготовки. Широко використовувати класи моделювання, мікрокласи та інвертовані заняття, які дуже важливі для досягнення поставлених цілей.

4. Виховання творчого почуття музики. Важливо виховувати інтонаційне почуття. У щоденному навчанні майбутні фахівці навчаються «інтонаційному чуттю», яке допомагає їм зрозуміти власні відчуття та пізнання музичної мелодії під час співу.

5. Якісне оцінювання викладання популярної вокальної музики. Щоб досягати об'єктивного ефекту оцінювання, необхідно налаштовувати метод акомпанементу вокального оцінювання, дозволяти майбутнім музично-педагогічним працівникам обирати свою власну стрічку супроводу, використовувати невеликий оркестр або гру на гітарі, зменшувати напругу та дозволяти учням вибирати свої власні виступи: форма, капела, соло, комбіновані виступи.

6. Тренування діафрагмального дихання. Діафрагмальний метод дихання вимагає, щоб рот і ніс співака діяли одночасно. Міжреберні м'язи рухаються вгору по ребрах, коли попереки розширюється, і в той же час діафрагма стискається і рухається вниз, і в той же час розширює грудну порожнину для дихання. Певну кількість вдиху можна вдихнути глибоко в легені за найкоротший час. Контроль дихання співака під час виступу залежить від спільної дії м'язів живота і м'язів попереку.

7. Спеціальна підготовка до виступу. Більшість видатних співаків можуть оволодіти і застосовувати високі та низькі звуки у своїх виступах. Ефективне навчання високих і низьких звуків базується на розумінні принципів вимови. Це важлива передумова для правильного оволодіння конкретними стратегіями та прийомами вимови. Хоча популярні музичні співи мають очевидні характеристики популяризації, окрім форми виконання, необхідно звернути увагу на співочий твір і культурний підтекст самого співака, його культурну грамотність, виявлення емоційної стійкості.

Цілком погоджуємося з думкою викладача кафедри сучасної музики Шансіського професійного коледжа мистецтв Юї Дунся [8] про те, що в Китаї популярністю користується народний спів, що зародився в країнах Заходу.

До речі, з розвитком процесів інтернаціоналізації такий спів став основним видом музичного співу в Китаї, а його виконавці мають багатьох прихильників. У традиційному уявленні людей народний спів – це різновид популярної культури, співати можна, якщо у вас є певні музичні відчуття та умови голосу. Але нині народний спів стає все технічнішим і художнім, він не тільки має ознаки масової культури, але й має вищі естетичні потреби та своєрідні художні характеристики. Популярний метод співу не тільки поглинає емоційні характеристики класичної музики, але й включає розмовну музичну форму, щоб більше відповідати естетичним стандартам і звичкам публіки. Мова в народному співі є автентичнішою та природною, передавання звуку відбувається завдяки електроакустичному обладнанню.

Однак існують проблеми навчання народного співу та вокального співу. Недостатньо чіткими є й цілі навчання. Викладачі не приділяють не приділяють достатньої уваги цілям викладання, не мають чітких планів короткострокових і довгострокових цілей, яких навчання має досягти. Постановка цілей навчання має орієнтуватися на поєднання цілісного та поетапного характеру процесу оволодіння особистістю новими знаннями та вміннями. Кожен етап навчання, на думку дослідника, має бути цільовим, а педагоги мають обирати зміст навчання, оптимальні методи і форми виховання та навчання.

Деякі педагоги вокальної музики дотримуються традиційних освітніх концепцій у своєму викладанні, зосереджуються лише на змісті викладання, нехтуючи при цьому індивідуальний підхід до виховання і розвитку талантів здобувачів. Освітні концепції, як показує досвід, є недовготривалими, вони з часом змінюються і безпосередньо вносять новизну в практику виховання. Тому педагоги постійно мають оновлювати свої освітні концепції, методики викладання, розкривати й удосконалювати власний творчий потенціал. До того ж, вибір сучасних дидактичних методів різноманітний, зокрема лекційний, евристичний, опитувальний, дискусійний, ситуативний, практичний тощо.

У традиційному популярному викладанні вокалу педагоги зазвичай використовують індивідуальну форму навчання. Хоча така форма навчання може цілеспрямовано покращити навички співу, але вимоги до розвитку популярного співу, зокрема до розкриття виконавських здатностей естрадних співаків, їхньої музичної грамотності стають вищими. Тому педагоги відшуковують нові способи і форми роботи із здобувачами. Наприклад, групові заняття допомагають об'єднати здобувачів відповідно до стилів виконання співу, їхніх талантів. На груповому занятті можна виконувати тренування співу та виконавства, а також дуетний спів, популярні комбінації та інші форми навчання.

У науковій праці Гао Ян [3] звертає увагу на технологію звукозапису та її значення у викладанні популярної во-

кальної музики, включаючи розуміння характеристик пісень, оптимізацію середовища запису та точність. Освітня технологія – це не лише конкретна спеціалізована технологія або специфічний засіб і метод, але й системна технологія, яка охоплює проектування, впровадження та оцінку результатів освітнього процесу. Технологія запису відноситься до категорії умовних ресурсів, її застосування у викладанні популярної вокальної музики може покращити зовнішнє середовище та внутрішні умови викладання навчальних курсів, сприяти швидкому розвитку педагогічної діяльності, підвищувати ефективність навчання майбутніх фахівців. Запис звуку також відомий як звукозапис і відноситься до процесу запису звукових сигналів на носіях. Технологія запису проходить такі етапи: механічний запис, магнітний запис, оптичний запис.

Застосування технології запису популярної вокальної музики створило зручні умови для інноваційних моделей навчання. Точне розуміння характеристики пісень полягає в тому, щоб повністю відтворювати ефект застосування технології звукозапису у викладанні популярної вокальної музики. Автор радить педагогам встановлювати звукоізоляційні панелі в студії звукозапису, щоб зменшити середовище для запису, запобігати втратам емоційного тембру під час запису вокалу, забезпечити цілісність ефекту запису та покращити якість запису. А також обирати мікрофон, чутливий до діафрагми. Реагування діафрагми на мікрофон має важливий вплив на емоційне передавання популярної вокальної музики. Чим вища чутливість діафрагми, тим значніший ефект передачі емоцій. Вибір методу запису має важливий вплив на ефект застосування технології запису у навчанні популярної вокальної музики. Педагоги мають усвідомлювати цінність технології запису в навчанні популярної вокальної музики, використовувати технологію запису для модернізації методики викладання популярної вокальної музики, загалом і підвищувати ефективність викладання популярної вокальної музики.

Висновки з даного дослідження. Популярність розкриває мету і результат творчого самовираження музично-педагогічних працівників у професійній сфері, оскільки потреби бути визнаними і задіяними в суспільстві, формувати у молоді естетичний смак до красивої музики й співу є рушійними силами професійної діяльності на творчому рівні. Популярність є здатністю музично-педагогічних працівників розкривати й реалізовувати творчий потенціал на високому рівні, бути визнаними і затребуваними в суспільстві. Завдяки популярній музиці в Китаї змінюються освітні орієнтири в підготовці музично-педагогічних працівників, а саме: вдосконалюється зміст методики викладання популярної музики, до якої віднесено естрадну музику, народний спів; оновлюються навчальні програми з методики викладання вокалу; пропонується використовувати інноваційні методи і форми підготовки музично-педагогічних працівників. Особистість педагога має постійно підвищувати вокальну майстерність і професій-

ний саморозвиток у мистецькій галузі музичного напрямку, оскільки відбуваються освітні зміни.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому плануємо розробити й упровадити вибірково дисципліну «Творче самовираження музично-педагогічних працівників: теорія і практика» для здобувачів вищої освіти і педагогів мистецького циклу.

Список використаних джерел

1. Ван Чао. Дослідження розвитку сучасного китайського народного співу з точки зору естетики. Цзінь Гу Вень Чуан. 2021. № 4. С. 95–96. 王超. 美学视野下的中国当代流行演唱发展研究[J], 今古文创, 2021 (4): 95–96.
2. Ван Ючжі. Стиль співу китайської поп-пісні змінився. Сичуанська опера. 2020. № 12. С. 114–116. 王俞之. 华语流行歌曲演唱风格变迁[J].四川戏剧. 2020.12: 114–116.
3. Гао Ян. Дослідження на шляху до реформування викладання популярної вокальної музики за допомогою технології звукозапису. Сучасна музика. 2021. № 4. С. 46–48. 高岩, 借助录音技术改革流行声乐教学的路径研究, 当代音乐, 2021 (4): 46–48.
4. Лю Хунцзи. Дослідження змішаного голосу та його застосування у популярному співі. Голос Жовтої річки. 2021. № 3. С. 97–99. 刘宏淄, 流行演唱中的混合声及运用探究[J], 黄河之声, 2021 (3): 97–99.
5. Співак Лю Хуань на хвилі популярності протягом 20 років. URL: <http://ukrainian.cri.cn/141/2008/12/25/2s6468.htm> (дата звернення: 02.12.2021 р.).
6. Тлумачний словник української мови / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ: АКОНІТ, 2008. Т. 2. 926 с.
7. Цю Цзіньцзін. Думки про оптимізацію методів викладання популярної вокальної музики. Великий погляд на мистецтво. 2021. № 8. С. 119–120. 邱晶晶, 南京艺术学院流行音乐学院, 关于优化流行声乐演唱教学方式的思考, 艺术大观, 2021(8): 119–120.
8. Юї Дунся. Дослідження викладання популярного співу та вокального музичного співу. Художня освіта. 2021. № 9. С. 81–84.

于东霞, 山西艺术职业学院现代音乐系, 流行唱法声乐演唱教学探究, 艺术教育, 2021 (09): 81–84.

References

1. Van, Chao. (2021). Doslidzhennia rozvytku suchasnoho kytaiskoho narodnoho spivu z tochky zoru estetyky [A study of the development of modern Chinese folk singing in terms of aesthetics]. Tszin Hu Ven Chuan [Jin Gu Wen Chuan], 4, 95–96 [in Ukrainian].
2. Van, Yuchzhi. (2020). Styl spivu kytaiskoi pop-pisni zminyvsia [The singing style of Chinese pop songs has changed]. Sychuanska opera [Sichuan Opera], 12, 114–116 [in Ukrainian].
3. Hao, Yan. (2021). Doslidzhennia na shliakhu do reformuvannia vykladannia populiarnoi vokalnoi muzyky za dopomohoiu tekhnolohii zvukozapysu [Research on the way to reform the teaching of popular vocal music with the help of recording technology]. Suchasna muzyka [Modern music], 4, 46–48 [in Ukrainian].
4. Liu, Khuntszy. (2021). Doslidzhennia zmishanoho holosu ta yoho zastosuvannia u populiarному spivi [Research of mixed voice and its application in popular singing]. Holos Zhovtoi richky [The voice of the Yellow River], 3, 97–99 [in Ukrainian].
5. Spivak Liu Khuan na khvyli populiarnosti protiahom 20 rokov [Singer Liu Huan has been on the wave of popularity for 20 years]. Retrieved from <http://ukrainian.cri.cn/141/2008/12/25/2s6468.htm> [in Ukrainian].
6. Yaremenko, V. V., & Slipushko, O. M. (Comps.). (2008). Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Explanatory dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 2). Kyiv: AKONIT [in Ukrainian].
7. Tsiu, Tszintzin. (2021). Dumky pro optymizatsiiu metodiv vykladannia populiarnoi vokalnoi muzyky [Thoughts on optimizing methods of teaching popular vocal music]. Velykyi pohliad na mystetstvo [Great look at art], 8, 119–120 [in Ukrainian].
8. Iui, Dunsia. (2021) Doslidzhennia vykladannia populiarного spivu ta vokalnoho muzychnого spivu [Research on the teaching of popular singing and vocal music singing]. Khudozhnia osvita [Art education], 9, 81–84 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 24.01.2018